

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПЕДАГОГАМ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

ПЕРЕДМОВА.

Кількість дітей, у яких вже в дошкільному віці виявляються відхилення в розвитку, вельми значно. Відповідно, великий ризик шкільної дезадаптації і неуспішності.

Особливу тривогу викликає зростання кількості дітей з затримкою психічного розвитку (ЗПР).

Створення педагогічних умов на основі особистісно - орієнтованого підходу, оптимальних для кожного вихованця, що передбачає формування адаптивної соціально - освітнього середовища, що включає все різноманіття різних типів освітніх установ.

Однак, лише з 1990 року в систему освіти включені дошкільні заклади для дітей із затримкою психічного розвитку: розробка питань організації та змісту корекційно - педагогічного процесу в умовах дошкільного навчального закладу компенсуючого виду є одним з пріоритетних напрямів спеціальної освіти.

У адміністрації і педагогів виникає безліч питань, що стосуються організації діяльності груп для дітей з ЗПР, змісту програми корекційно - розвивального навчання, методів роботи з дітьми, оформлення робочої документації і т.д.

Представлені в даному посібнику методичні рекомендації засновані на взаємодії науки і практики, що підвищує якісний рівень освітньої діяльності дошкільних установ компенсуючої спрямованості. Ці методичні рекомендації пройшли успішну апробацію і застосовуються у практичній діяльності дошкільних освітніх установ компенсуючого виду р. Петропавловська - Камчатського і р. Белгорода.

Дана робота покликана надати методичну допомогу вчителям - дефектологам, вчителям - логопедам, педагогам - психологам і вихователям, які працюють з дітьми дошкільного віку з затримкою психічного розвитку та їх батькам.

Характерологічні особливості дітей з затримкою психічного розвитку.

Дошкільне дитинство - період найбільш інтенсивного формування пізнавальної діяльності й особистості в цілому. Якщо інтелектуальний та емоційний потенціал дитини не отримує належного розвитку в дошкільному віці, то згодом не вдається реалізувати його повною мірою. Особливо це стосується дітей із затримкою психічного розвитку.

Так що ж таке затримка психічного розвитку? Це особливий тип аномального розвитку, для якого характерний сповільнений темп розвитку однієї або декількох психічних функцій, які, у більшості випадків, компенсуються під впливом медикаментозного лікування, спеціального корекційного навчання і під впливом тимчасового фактора.

З позиції недосвідченого спостерігача дошкільники із ЗПР не так вже відрізняються від однолітків. Батьки часто не надають значення тому, що їх дитина трохи пізніше почав ходити самостійно, діяти з предметами, що затримується його мовленнєвий розвиток. Підвищена збудливість, нестійкість уваги, швидка стомлюваність спочатку проявляються на поведінковому рівні і лише згодом - на виконання завдань навчального плану.

До старшого дошкільного віку стають очевидними труднощі в засвоєнні програми дитячого садка: діти малоактивні на заняттях, погано запам'ятовують матеріал, легко відволікаються. Рівень розвитку пізнавальної діяльності і мови виявляється більш низьким порівняно з однолітками.

З початком навчання у школі клінічна картина порушень стає більш вираженою внаслідок труднощів у засвоєнні шкільної програми, а психологічні проблеми набувають більш глибокий і стійкий характер.

Проблемою вивчення і корекції затримки психічного розвитку дошкільників у нашій країні займаються сучасні дослідники і педагоги: Лубовський В.І., Лебединський В.В., Певзнер М.С., Власова Т.А., Певзнер М.С., Лебединська К.С., Жукова Н.С., Мастюкова Є.М., Филічева Т.Б., Власова Т.А., Виготський Л.С., Борякова Н.Ю., Ульяновка У.В., Сухарева Г.С., Мастюкова Є.М., Марковська І.Ф., Забрамная С.Д., Глухів В.П., Шевченко Ц.Р., Левченко І.Ю. та інші.

Видатні педагоги і психологи відзначають, що у дітей із затримкою психічного розвитку в більшості випадків буває порушене сприйняття, увагу, мислення, пам'ять, мова.

У дітей з ЗПР часто буває порушено увагу: довго не формується довільна увага;

- увага нестійка, розсіяна, погано концентрується і знижується при стомлюваності, фізичних навантаженнях. Навіть бурхливі позитивні емоції (святкові ранки, перегляд телепередач тощо) знижують увагу;

- малий обсяг уваги;

- діти з ЗПР не можуть правильно розподіляти увагу (важко слухати і одночасно писати);
- спостерігаються труднощі в переключенні уваги з одного виду діяльності на інший;
- часто звертають увагу на другорядні деталі і на них застряють.

Сприйняття:

- уповільнений темп сприйняття, потрібно більше часу для виконання завдання;
- звужений обсяг сприйняття;
- спостерігаються труднощі при сприйнятті подібних предметів (коло і овал);
- спостерігаються проблеми з гнозою. Діти насилу впізнають зашумлені і пересічні зображення, насилу збирають розрізні картинки, помиляються в « проходження лабіринтів»;
- порушено сприйняття кольору (особливо відтінків кольорів), величини, форми, часу, простору;
- утруднене просторове сприйняття, так як недостатньо сформовані межанализаторные зв'язку;
- фізіологічний слух збережений, але порушено фонематичні сприйняття;
- утруднений стереогноз (впізнавання на дотик).

Пам'ять:

- недостатня міцність запам'ятовування. Короткочасна пам'ять переважає над довготривалою, тому потрібне постійне підкріплення і багатократне повторення ;
- гірше розвинена вербальна пам'ять, краще зорова;
- страждає здатність до логічного запам'ятовування. Краще розвинена механічна пам'ять.

Мислення:

- недостатня сформованість розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення тощо;
- особливо страждає словесно - логічне мислення. Цей вид мислення в нормі формується у дітей до семи років, а у дітей з ЗПР значно пізніше. Діти не розуміють картинку з прихованим змістом, загадку, приказку, прислів'я;
- не можуть без допомоги педагога встановити причинно - наслідкові зв'язки;
- не розуміють прихований зміст загадки, прислів'я ...

Мова:

-практично у всіх дітей з ЗПР є ті чи інші мовні порушення, страждає звуковимову, фонематичний слух, порушений граматичний лад. Особливо страждає зв'язкова мова, побудова зв'язного висловлювання, порушена смислова сторона мови.

Ось чому поряд з вчителем - дефектологом в групі для дітей із затримкою психічного передбачена ставка вчителя - логопеда.

Очевидно, що традиційні заняття дітям даної категорії не цікаві і малоефективні. Виникає необхідність пошуку різних шляхів і методів, що сприяють більш якісному засвоєнню необхідних знань, визначених програмою навчання.

Найбільш вдалим і дієвим методом у роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку, як на фронтальних корекційно - розвивальних заняттях, так і в індивідуальній роботі, є дидактична гра. Дидактична гра визначена самою назвою - це навчальна гра. Вона допомагає дитині набути знання в легкій, доступній і невимушеній формі. Саме через дидактичну гру, як основного методу корекційної роботи, відбувається засвоєння знань, передбачених програмою і необхідних при підготовці до шкільного навчання дітей даної категорії. Тому автор посібника починає свої методичні рекомендації з методично правильного застосування дидактичних ігор у корекційній роботі з дітьми із ЗПР.

Методичні рекомендації

щодо використання дидактичних ігор у роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку.

1. Рекомендується як можна ширше використовувати дидактичні ігри на фронтальних корекційно - розвивальних заняттях, на індивідуальних заняттях, а також у різних режимних моментах у групі компенсуючої спрямованості для дітей із затримкою психічного розвитку.
2. Дидактичні ігри повинні бути доступні і зрозумілі дітям, відповідати їх віковим і психологічним особливостям.
3. У кожній дидактичній грі має бути своя конкретна навчальна задача, яка відповідає темі заняття та корекційного етапу.
4. При підготовці до проведення дидактичної гри рекомендується підбирати такі цілі, які сприяють не тільки отримання нових знань, але й корекції психічних процесів дитини із ЗПР.
5. Проводячи дидактичну гру, необхідно використовувати різноманітну наочність, яка повинна нести смислове навантаження і відповідати естетичним вимогам.

6. Знаючи особливості дітей з ЗПР, для кращого сприйняття досліджуваного матеріалу з використанням дидактичної гри, необхідно намагатися задіяти кілька аналізаторів (слухового і зорового, слухового і тактильного ...).

7. Необхідно дотримуватися правильного співвідношення між грою і працею дошкільника .

8. Зміст гри має ускладнюватися в залежності від вікових груп. У кожній групі слід намічати послідовність ігор, ускладнюються за змістом, дидактичним завданням, ігровим діям і правилам.

9. Ігровим діям потрібно навчати. Лише за цієї умови гра набуває навчальний характер і стає змістовною.

10. У грі принцип дидактики повинен поєднуватися з цікавістю, жартом, гумором. Тільки жвавість грою мобілізує розумову діяльність, полегшує виконання завдання.

11. Дидактична гра повинна активізувати мовленнєву діяльність дітей. Повинна сприяти придбання та накопичення словника і соціального досвіду дітей.

12. Рекомендується підбирати такі дидактичні ігри, які несуть позитивну емоційне забарвлення, розвивають інтерес до нових знань, викликають у дітей бажання займатися розумовою працею.

Методичні рекомендації

з підготовки до проведення занять з ФЕМП

з дітьми з затримкою психічного розвитку.

1. При проведенні будь-якої корекційно - розвивального заняття з математики необхідно враховувати психо-фізичні особливості дітей з ЗПР.

2. Необхідно приділяти особливу увагу і значення пропедевтичеському періоду.

3. Програмні завдання виконувати послідовно, використовуючи принцип дидактики: від простого - до складного.

4. Уповільнений темп засвоєння нового матеріалу дітьми даної категорії передбачає проведення по одній і тій же темі двох і більше занять.

5. На перших етапах навчання рекомендується використовувати прості, одноступінчаті інструкції, завдання виконувати поетапно.

6. Навчати дітей мовним звітом про виконані дії.

7. Переходити до наступної теми тільки після того, як буде засвоєний попередній матеріал.

8. При проведенні тематичних заняттях (наприклад, по казці) необхідний творчий підхід педагога до сценарію заняття, тобто педагог повинен розуміти, по якій казці і скільки занять можна планувати з одного і того ж сюжету.

9. Використовувати як традиційні методи навчання (наочні, словесні, практичні, ігрові...), так і нетрадиційні, новаційні підходи.

10. Грамотно використовувати наочність.

11. Задіяти якомога більшу кількість різних аналізаторів при виконанні рахункових операцій.

12. Кожне заняття повинно виконувати корекційні завдання.

13. Бажано на кожному занятті найбільш активно використовувати дидактичні ігри і вправи.

14. Використовувати індивідуальний та диференційований підхід до дітей.

15. Доброзичливо і з повагою ставитися до кожної дитини.

Методичні рекомендації

щодо проведення фонетичної ритміки з дітьми з затримкою психічного розвитку.

1. Всі рухи, відібрані для проведення занять з фонетичної ритміки повинні розглядатися як стимуляція для формування і закріплення произносительных навичок.

2. Рухи, які виконуються на занятті, попередньо не вивчаються, а виконуються по наслідуванню.

3. Рухи повторюються синхронно з педагогом кілька разів (2 - 5 разів).

4. Фонетична ритміка завжди проводиться стоячи, відстань від педагога до дитини не менше 2,5 метра, щоб дитина бачив педагога.

5. Вправи проводяться 2 - 3 хвилини.

6. Дитина має дивитися в обличчя педагогу.

7. Після кожного руху з напругою необхідно опускати руки вниз і розслабляти. Учитель, який проводить фонетичну ритміку, рекомендується навчити дітей елементів концентрації і саморасслаблення при виконанні тих чи інших вправ

8. Після того, як діти навчаться правильно повторювати руху, кількість повторень зменшується.

9. Обов'язковим компонентом кожного заняття повинні бути рухові вправи, які розвивають почуття ритму і темпу вимови.

10. На фонетичної ритміки повинен використовуватися наочний показ і багаторазові повторення, які стимулюють дитину до правильного наслідування.